

INFORMĀCIJA PAR LIETU Nr. 2019-33-01**“Par Darba likuma 155. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 110. panta pirmajam teikumam”**

Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja Sanita Osipova, tiesneši Aldis Laviņš, Gunārs Kusiņš, Daiga Rezevska, Jānis Neimanis un Artūrs Kučs, 2020. gada 6. oktobrī plkst. 10.00 izskatīs lietu Nr. 2019-33-01 tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos.

Lietas dalībnieki

Pieteikuma iesniedzēja: Persona C;

Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu: Saeima.

Pieaicinātās personas

Personas vai to pārstāvji, kas savu viedokli snieguši rakstveidā un ir aicināti uz tiesas sēdi ar lietas dalībnieku piedalīšanos: Tieslietu ministrija, Labklājības ministrija, tiesībsargs, lesbiešu, geju, biseksuāļu, transpersonu un viņu draugu apvienība “Mozaīka”, Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Starptautisko un Eiropas tiesību zinātņu katedras asociētā profesore *Dr. iur.* Kristīne Dupate un Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Valststiesību zinātņu katedras asociētā profesore *Dr. iur.* Annija Kārklīņa.

Apstrīdētā norma

Darba likuma 155. panta pirmā daļa:

“Bērna tēvam ir tiesības uz 10 kalendāra dienas ilgu atvaļinājumu. Atvaļinājumu bērna tēvam piešķir tūlīt pēc bērna piedzimšanas, bet ne vēlāk kā divu mēnešu laikā pēc bērna piedzimšanas.”

Augstāka juridiska spēka norma

Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 110. panta pirmais teikums: “Valsts aizsargā un atbalsta laulību – savienību starp vīrieti un sievieti, ģimeni, vecāku un bērna tiesības.”

Pieteikuma iesniedzējas apsvērumi

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 110. panta pirmajam teikumam.

Pieteikuma iesniedzēja atrodas stabilās viendzimuma attiecībās ar savu partneri. Pēc kopdzīves uzsākšanas Pieteikuma iesniedzējas partnerei piedzima divi bērni. Pēc jaunākā bērna piedzimšanas Pieteikuma iesniedzēja vēlējusies doties desmit kalendāra dienas ilgā atvaļinājumā, lai būtu klāt jaundzimušā bērna dzīves pirmajos brīžos un sniegtu atbalstu savai partnerei un viņas bērniem. Tomēr apstrīdētā norma paredzot, ka tiesības uz desmit kalendāra dienas ilgu atvaļinājumu pēc bērna piedzimšanas ir tikai bērna tēvam, bet neparedzot šādas tiesības bērna mātes partnerei, kas faktiski esot uzskatāma par vienu no bērna vecākiem.

Saskaņā ar Satversmes 110. panta pirmo teikumu likumdevējam esot pienākums nodrošināt sociālo un ekonomisko aizsardzību visām ģimenēm, tai skaitā arī viendzimuma partneru izveidotām ģimenēm. Izskatāmajā lietā esot vērtējama tāda tiesiskā regulējuma satversmība, ar kuru viendzimuma partneru izveidotas ģimenes atstātas ārpus valsts izveidotās ģimenes sociālās aizsardzības sistēmas. Proti, likumdevējs neesot izveidojis tādu ģimenes sociālās aizsardzības sistēmu, kurā būtu ņemtas vērā arī viendzimuma partneru izveidotas ģimenes. Apstrīdētā norma attiecoties tikai uz jaundzimušā bērna tēvu, tādēļ tā neatbilstot Satversmes 110. panta pirmajam teikumam.

Apstrīdētā norma esot pretrunā ar bērna vislabāko interešu prioritātes principu, jo tā neļaujot personai sniegt fizisku un emocionālu atbalstu savai partnerei un viņas bērnam un tādējādi neaizsargājot bērna intereses pēc iespējas labākajā veidā visās ģimenēs. Apstrīdētā norma pārkāpjot arī Satversmes 91. panta otrajā teikumā ietvertu diskriminācijas aizlieguma principu, jo tā paredzot nepamatotu atšķirīgu attieksmi pret viendzimuma partneriem, balstoties uz viņu seksuālo orientāciju.

Institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimas – apsvērumi

Saeima uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 110. panta pirmajam teikumam.

Apstrīdētā norma nosakot darbinieka tiesiskās aizsardzības minimālās prasības un neliedzot darba devējam pēc savas iniciatīvas vai pēc vienošanās ar darbinieku piešķirt darbiniekam ilgāku atvaļinājumu sakarā ar bērna piedzimšanu vai piešķirt šādu atvaļinājumu arī tad, ja darbinieks nav bērna tēvs.

Normatīvie akti nosakot kritērijus, pēc kuriem identificējama tā persona, kas ir uzskatāma par bērna tēvu, kā arī nosakot vecāku aizgādību pār bērnu, proti, tēva un mātes tiesības un pienākumu rūpēties par bērnu un viņa mantu un pārstāvēt bērnu viņa personiskajās un mantiskajās attiecībās. Šādas tiesības un pienākumi neesot paredzēti citām personām, ar kurām bērnam varētu būt izveidojusies emocionāla vai radnieciska saikne. Tādēļ esot saprātīgi, ka tiesības izmantot atvaļinājumu sakarā ar bērna piedzimšanu ir piešķirtas tieši bērna tēvam. Apstrīdētajā normā paredzētais atvaļinājums ļaujot nodrošināt bērna vislabāko interešu aizsardzību.

No Satversmes 110. panta pirmā teikuma neizrietot likumdevēja pienākums nodrošināt viendzimuma partneru ģimenei tādu pašu aizsardzību un atbalstu kā tradicionālai ģimenei. Latvijai saistoši starptautisko tiesību akti neparedzot valsts pienākumu nodrošināt atvaļinājumu sakarā ar darbinieces partneres bērna piedzimšanu. Likumdevējam esot plaša rīcības brīvība lemt par viendzimuma partneru izveidotās ģimenes aizsardzību un tai nodrošināmo atbalstu, jo tas esot būtisks morāles un ētikas jautājums. Turklāt likumdevējam esot jāņem vērā arī darba devēja intereses un jālīdzsvaro tās ar darbinieka interesēm.

Darbiniece, kuras partnerei piedzimis bērns, neatrodies vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos ar tādu darbinieku, kas ir bērna tēvs, jo bērna tēvam esot juridiska saikne ar bērnu, kas ietver konkrētas tiesības un pienākumus, bet bērna mātes partnerei šādas saiknes ar bērnu nav. Ja šīs personu grupas tomēr būtu atzīstamas par tādām, kas atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos, tad neesot pamata uzskatīt, ka iespējamā atšķirīgā attieksme pret šīm personu grupām būtu balstīta uz personas seksuālo orientāciju vai dzimumu, jo apstrīdētajā normā paredzētais atvaļinājums nepienākoties arī vīrietim, kas dzīvo kopīgā māsaimniecībā ar māti un bērnu, bet nav bērna tēvs.

Tiesas process

Lietas Nr. 2019-33-01 izskatīšana tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos tiks uzsākta 2020. gada 6. oktobrī. Tiesas sēde notiks videokonferences režīmā, nodrošinot ārkārtējās situācijas laikā noteikto distancēšanās pienākuma ievērošanu, lai ierobežotu Covid-19 izplatību.

Lietas dalībnieki un pieaicinātās personas tiks informētas par tiesas sēdes norisi un prasībām, kas jāievēro attālinātajā tiesas sēdē. Tiesas sēdes norise tiks pielāgota, ievērojot ārkārtējās situācijas apstākļus un tehnoloģiju sniegtās iespējas.

Interesenti tiesas sēdi ar lietas dalībnieku piedalīšanos varēs vērot tiešraidē Satversmes tiesas mājaslapā un tiesas *YouTube* kontā. Informācija būs pieejama arī Satversmes tiesas *Twitter* kontā @Satv_tiesa.

Tiesas sēdes laikā lietas dalībnieki izklāsta lietas faktiskos apstākļus un juridisko pamatojumu, tiek uzklausītas pieaicinātās personas, tad seko tiesas debates un replikas. Tiesas sēde beidzas ar tiesas sēdes priekšsēdētāja paziņojumu par to, kad tiks pasludināts spriedums. Satversmes tiesas likumā noteiktajos gadījumos līdz sprieduma pasludināšanai tiesvedību lietā var izbeigt. Nolēmumu pieņem ne vēlāk kā 30 dienas pēc pēdējās tiesas sēdes.

Nolēmuma pasludināšanas diena un laiks tik paziņots preses relīzē un publicēts Satversmes tiesas mājaslapas sadaļā “Jaunumi”, kā arī sadaļā “Lietas” pie šīs lietas numura.

Informācija sagatavota ar mērķi informēt par Satversmes tiesā izskatāmās lietas faktiskajiem apstākļiem un lietas dalībnieku apsvērumiem. Tā nav uzskatāma par sprieduma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājaslapā www.satv.tiesa.gov.lv.

Zanda Meinarte

Satversmes tiesas

Sabiedrisko attiecību speciāliste

Zanda.Meinarte@satv.tiesa.gov.lv

67830759, 26393803